

صَدْرُ الدِّينِ مُحَمَّدُ الشَّيرَازِي
مُلَاصَّتُهُ
(۱۰۵۰-۹۷۹ هـ.ق)

تعلیقات بر

انفصار اربعه

از حکیم نوری حکیم اصفهانی و علامه طباطبائی

تصحیح و تحقیق
کارگروه بنیاد حکمت اسلامی صدرا

زیر نظر
آیت الله سید محمد خامنه‌ای

سرشناسه: نوری، علی بن جمشید، ۱۱۴۶ - ۱۲۴۶ ق.
 عنوان قراردادی: الحکمه المتعالیه فی الاسفار الاربعه. شرح
 عنوان و نام پدیدآور: مجموعه تعلیقات بر اسفار اربعه/ از حکیم نوری، حکیم اصفهانی، علامه طباطبائی؛ زیر نظر سید محمد
 خامنه‌ای، تصحیح و تحقیق کارگروه بنیاد حکمت اسلامی صدرا؛ سرویراستار مقصود محمدی.
 مشخصات نشر: تهران: بنیاد حکمت اسلامی صدرا، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۴۷۶ ص.
 شابک: 978-622-96374-0-1: ۱۴۳۰۰۰۰ ریال (گالینگور)

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: عربی

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ ق. الحکمه المتعالیه فی الاسفار الاربعه -- نقد و تفسیر

موضوع: فلسفه اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع: Islamic philosophy -- Early works to 20th century

شناسه افزوده: درکوشکی، ملا اسماعیل، - ۱۳۰۴ ق.

شناسه افزوده: طباطبائی، سید محمد حسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰.

شناسه افزوده: Tabatabai, Sayyed Muhammad Husayn

شناسه افزوده: خامنه‌ای، سید محمد، ۱۳۱۴ -

شناسه افزوده: khamenei, Seyyed Mohammad

شناسه افزوده: صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ ق. الحکمه المتعالیه فی الاسفار الاربعه. شرح

شناسه افزوده: بنیاد حکمت اسلامی صدرا

شناسه افزوده: Sadra Islamic Philosophy Research Institute

رده‌بندی کنگره: ۱۰۸۲ BR

رده‌بندی دیویی: ۱۸۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۳۳۱۲۹

تعلیقات بر اسفار اربعه

از حکیم ملاعلی نوری، حکیم ملا اسماعیل اصفهانی و علامه سید محمد حسین بن طباطبائی
 زیر نظر: آیت‌الله سید محمد خامنه‌ای تصحیح و تحقیق: کارگروه بنیاد حکمت اسلامی صدرا
 سرویراستار: دکتر مقصود محمدی

طراح جلد: مریم نهاوندی

چاپ اول، پاییز ۱۳۹۸، ۳۰۰ نسخه

قیمت: گالینگور ۱۴۳/۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، روبروی ضلع شمالی مصلای بزرگ تهران، مجتمع امام خمینی (ره)،

ساختمان ۱۲، انتشارات بنیاد حکمت اسلامی صدرا

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۹۱۹، تلفن: ۸۸۷۳۴۶۸۶-۹ و ۸۸۱۵۳۵۹۴ و دورنگار: ۸۸۴۹۳۸۰۳

کلیه حقوق، متعلق به بنیاد حکمت اسلامی صدرا است.

ISBN: 978-622-96374-0-1

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۳۷۴-۰-۱

بسم الله الحکیم العلیم

الحمد لله الذي خلق الخلق بقدرته الفائقة، ودبر الأمر بحكمته المتعالية، وأثار العقول بشواهد الربوبية، وعنده مفاتيح الغيب لا يمحها إلا هو. وخير الصلاة والسلام وأفضل التحيات على سيد الأحياء، معلم الحكماء محمد المصطفى ﷺ وعلى أهل بيته المعصومين وصحبه الصالحين وارثي الحكمة العرشية ومشيهدنا مظاهر الإلهية.

از دیرباز، سرزمین ایران گاهواره تمدن و قلعه علم و حکمت بود که ظهور و طلوع آیین مقدس اسلام و تعالیم آزادیبخش و آزاده‌پرور آن، به این تمدن بالنده بشری چهره بهتر و جمال بیشتر بخشید و در فروغ آن، درخت کهنسال حکمت و دانش برافروخت و بار تازه یافت و میوه حیاتبخش و سعادتساز خود را به همه جهانیان ارزانی داشت.

تاریخ تمدن بشری گواهی می‌دهد که همواره رشد و توسعه علمی و فرهنگی و بویایی و شکوفایی فلسفه و علم و هنر و درخشش استعدادها همراه و در سایه آزادی و از برکات استقلال بوده است؛ از اینرو پدیده بینظیر تاریخ معاصر، یعنی انقلاب پرشکوه و کبیر اسلامی ایران، که آزادی و آزادی را به این ملت بازگردانید و افتخار استقلال و سرافرازی را نصیب این ملت کرد، همزمان، به رشد و حرکت علمی و توسعه فرهنگی نیز یاری بسیار نمود. بدین لحاظ است که همایشهای پژوهشی فراوانی در این مدت برپا گردید و زمینه‌های مساعدی برای تحقیقات علمی و فلسفی و تصحیح و تهذیب و معرفی میراث‌های کهن فرهنگی و تألیف کتب و ارائه مقالات تحقیقی

فراهم آمد.

یکی دیگر از عوامل مؤثر این شکوفایی و حرکت پرشتاب فلسفه و علم در ایران، شخصیت بی‌مثال بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی ایران، حضرت آیت‌الله العظمی امام خمینی رحمه الله بود که حاکمی حکیم و رهبری عارف و فرزانه، و فقیه و حقوقدانی برجسته بشمار میرفت؛ و این پدیده، یکبار دیگر اهمیت نقش حکمت و دانش رهبران را در حسن اداره جامعه باثبات رساند.

در کنار تحولات اجتماعی گسترده دو دهه گذشته ایران - که سبب فراهم آمدن زمینه تحقیق و نشر دانش - بویژه علوم انسانی شد - کوشش بعمل آمد تا غبار فراموشی از چهره بسیاری از بزرگان حکمت و دانش دوده شود و علما و حکما و عرفا و شعرای بزرگ اسلامی و ایرانی در سایه همایشهایی کوچک یا بزرگ به جامعه ملی و بشری معرفی گردند.

در این میان ضرورت افزاینده داشت که شخصیت بزرگ و بیهمتایی همچون حکیم صدرالدین محمد شیرازی ملقب به «صدرالمجاهدين» و مشهور به «ملاصدرا» نیز - که فیلسوف، قرآن‌شناس، مفسر، علامه حدیث‌شناس و محدث، بزرگ اسلامی در قرن دهم و یازدهم هجری است - به جهانیان شناسانده شود و آثار بیمانند او با کمال استن و بهترین صورت تصحیح و مقدمه‌نگاری و باورقی نویسی و ویرایش گردد و با چاپی شایسته در دسترس مشتاقان حکمت و تفسیر و حدیث و معارف اسلامی و بشری قرار گیرد.

* * *

اهداف عالیّه فرهنگی و علمی و فرمان مقام معظم رهبری جمهوری اسلامی ایران، حضرت آیت‌الله سیّد علی خامنه‌ای - دام ظلّه - بدین ضرورت جامه عمل پوشانید و مسئولی برای برگزاری همایش جهانی بزرگداشت حکیم نامور، ملاصدرا برپا گردید و گروههای بسیاری با شرکت اساتید حوزه و دانشگاه در رشته‌های فلسفه و منطق و حدیث و تفسیر گرد هم آمدند و در کنار دهها فعالیت سازنده، مانند نشر مجله فلسفی، ارتباط با محافل علمی جهان از راه شبکه‌های رایانه‌ای، انجام امور هنری، فراخوان مقالات در سطح جهان و چاپ و نشر آنها، ترجمه و معرفی کتب آن حکیم به زبانهای مشهور بیگانه و ترجمه آنها به زبان فارسی، و بسیاری کارهای ضروری دیگر برای برگزاری باشکوه و اثربخش این همایش، به کار تصحیح انتقادی کتب و رسائل صدرالمجاهدين نیز اهتمام شد.

امتیازهای تصحیح انتقادی این ستاد در چند عنوان خلاصه میشود:

۱. این کار با رعایت اصول تصحیح انتقادی و سازوکارهای دقیق انجام گردیده است؛ اصولی که آیین نامه آن در همایشی کوچک بوسیله همین ستاد و با شرکت متخصصان و استادان تهیه شد، و میتوان آن را معیار (استاندارد) تصحیح در کشور شمرد که با وجود کارایی لازم از شیوه‌های غربی نیز پیروی نکرده است.

۲. مایه تصحیح متون در میان صدها جلد نسخه خطی از بهترین و معتبرترین نسخ خطی فراهم گردید، است که برخی بخط خود مؤلف یا بازماندگان او یا با تصحیح و مقابله آنها بوده، و برخی از این نسخ حتی در فهرستهای چاپ شده کتابخانه‌های عمومی هم دیده نشده و از طریق کتابخانه‌های تخصصی بدست آمده است. در مرحله بعد، کار نسخه‌شناسی و درجه‌بندی و ارزیابی این نسخ در جلساتی توسط کارشناسان فن بانجام رسید.

۳. کوشش شده است روش تصحیح علامتگذاری، نوع و قلم حروف، کاغذ و قطع و جلد و صحافی تمام کتب و آثار این خزان هم‌بندک و بیک شکل باشد.

به این مرحله بیش از حد معمول رسیده است؛ راجع به خصوصیات ظاهری کتب، مانند قطع و صفحه‌بندی و آرایش و جلد و بویژه دربارۀ تزینش حروف دقت بسیار گردیده، و با نظر کارشناسان امور چاپ و نشر کتاب، مدتی نسبتاً دراز بر بررسی بعضی آمده تا سرانجام حروف کنونی و سایر مشخصات کتاب حاضر به تصویب و اجرا رسیده است.

۴. ویراستاری یکی از امتیازات دوره معاصر است که این ستاد تلاش کرده است آن را بنحوی شایسته‌ای سازمان دهد و با هماهنگی نزدیک با مصححان محترم بانجام رساند؛ کتب و آثار مذکور پس از انجام تصحیح توسط محققان و اساتید حوزه و دانشگاه از صافی دو مرحله‌ای گذشته است، یکی ویرایش ادبی و دیگری علمی؛ که برای هماهنگ شدن روش کار در این زمینه نیز همایشی با شرکت متخصصان تشکیل شد تا بهترین، دقیقترین و سریعترین روشها فراهم و تدوین و تصویب و عملی گردد. البته در موارد معدودی بین ویراستاران و مصححان محترم در گزینش صحیحترین واژه یا عبارت اختلاف نظر وجود داشته که در چنین مواردی نظر مصحح اعمال شده است.

۵. نکته دیگری که در تصحیح و طبع و نشر کتب علمی در ایران تازگی دارد، تکیه بر فارسی

بودن مقدمه و پاورقی‌هاست، که نزد تمام ملل دیگر نیز معمولاً ملاک انتخاب زبان مقدمه و پاورقی‌ها، زبان ملی کشور است نه زبان کتاب، هر چند نویسنده کتاب آن را به غیر زبان ملی خودنوشته باشد. و بدور از تعصبات زبانی و ملی، این یک روش منطقی و قابل قبول بود که در عمل مورد پذیرش قرار گرفت.

جز این نکته که شیوه همگانی ملل بوده است، در بیشتر شیوه‌های تصحیح تلاش شده است که روشهای مورد نظر ابتکاری ما تابع سنن مذهبی و ملی باشد و از تقلید بی‌منطق دیگران پرهیز شود؛ این شیوه تصحیح و درج پاورقی‌های مربوط به نسخه بدلها نیز یک روش مستقل و دور از تقلید است.

۶. تعداد نسخ که پایه تصحیح قرار گرفته‌اند ده نسخه از بهترین و معتبرترینها بوده و ذکر نسخ دیگر ضرورت نداشته است؛ و در صورتی که تعداد نسخ موجود کمتر از ده عدد بوده، به مقدار موجود توجه شده است.

* * *

این ستاد خوشوقت است که میتواند با عرضه کتب فلسفی، منطقی، قرآنی و حدیث حکیم عالیقدر صدرالمتألهین شیرازی، وی را بهترین و کاملترین صورت ممکن و بشکلی بیسابقه به اندیشمندان و محققان جهان و ایران - ضمن معرفی برکات اسلام - خدمات دانشمندان ایرانی به حکمت، علم و تمدن جهان - بشناساند و گامی هر چند کوتاه در این میدان وسیع بردارد؛ و ضمن سپاس از توفیقات ربانی، امیدوار است که این خدمت ناچیز، مرخصی ندارند متعال و مقبول حضرت صاحب الأمر^{علیه السلام} و پسند اهل نظر باشد - إن شاء الله تعالی.

ستاد برگزاری همایش جهانی

بزرگداشت حکیم صدرالمتألهین (ره)

فهرست مطالب

مقدمه تحفه	۱۱-۱۴
تعليقات حکيم ملا حسن نوري	۱۵-۲۰۲
تعليقات جلد اول	۱۷-۱۰۱
تعليقات جلد دوم	۱۰۲-۱۴۶
تعليقات جلد سوم	۱۴۷-۱۵۶
تعليقات جلد چهارم	۱۵۷-۱۵۸
تعليقات جلد ششم	۱۵۹-۱۶۷
تعليقات جلد هفتم	۱۶۸-۱۷۲
تعليقات جلد هشتم	۱۷۳-۱۷۷
تعليقات جلد نهم	۱۷۸-۲۰۲
تعليقات حکيم ملا اسماعيل اصفهاني	۲۰۳-۲۸۰
تعليقات جلد اول	۲۰۵-۲۰۷
تعليقات جلد دوم	۲۰۸-۲۱۲
تعليقات جلد سوم	۲۱۳-۲۱۵
تعليقات جلد چهارم	۲۱۶-۲۴۵
تعليقات جلد پنجم	۲۴۶-۲۶۰
تعليقات جلد ششم	۲۶۱-۲۷۱
تعليقات جلد هشتم	۲۷۲-۲۷۹

٢٨١ - ٢٧٢	تعليقات علامه سيد محمد حسين طباطبائي
٢٨٢ - ٢١٨	تعليقات جلد اول
٢١٩ - ٢٥٠	تعليقات جلد دوم
٢٥١ - ٢٨٩	تعليقات جلد سوم
٢٩٠ - ٢٢٢	تعليقات جلد ششم
٢٢٢ - ٢٥٧	تعليقات جلد هفتم
٢٥٨ - ٢٧٢	تعليقات جلد هشتم
٢٧٢ - ٢٧٢	تعليقات جلد نهم
٢٧٥ - ٢٧٦	فهرست منابع

www.ketab.ir